

TESTIMONIS HISTÒRICS ORALS. EL SIS D'OCTUBRE DE 1934

Aquesta intervenció nostra serà molt senzilla i no té, de fet, gaires pretensions; per moltes coses de les que diem aquí ens remetem a l'article publicat als "Fulls del Museu Arxiu" aquest estiu proppassat (1) sobre els fets dels Sis d'Octubre.

El que ens preguntareu és per què hem fet una, diguem-ne, incursió en un camp que no és la nostra especialitat, com és la història contemporània, la més recent. Tot seguit us explicarem les passes fetes amb motiu d'aquesta incursió.

Escrivíem fa un temps en el desaparegut setmanari "El Maresme" una sèrie d'articles sobre la història local i un dels que vam fer tractava sobre el Sis d'Octubre. Aquesta mena d'escrit no podia ser una cosa gaire extensa i ens vam quedar amb les ganes d'aprofundir-lo. A l'hora de posar-nos a escriure, aquest tema el vàrem triar perquè del Sis d'Octubre a Mataró, i, en general, a les ciutats de les comarques no se n'ha parlat gaire; sempre s'ha parlat del Sis d'Octubre a Barcelona i tot ha estat centrat allà. En el cas de Mataró, concretament, només hi havia publicat el llibre de Marta Manté (2) que per reconstruir els esdeveniments històrics d'aquells dies o bé seguia la premsa local, o bé els acords municipals. Aleshores vam pensar que seria interessant buscar els protagonistes del Sis d'Octubre, la gent que el va viure, perquè expliqués la seva versió, què és allò que havia passat, què havien fet, i recollir aquest testimoni.

Així, doncs, ens adreçarem a una persona coneguda que potser ens podria obrir el camí, en Josep Reniu. A partir d'aquí vam anar contactant amb antics militants d'Esquerra Republicana de Catalunya, i a partir d'ells amb altra gent relacionada per referències, en una tasca detectivesca; en un parell d'anys hem anat entrevistant una desena de persones diverses.

Val a dir que no hem parlat amb cap dirigent ni persona que tingués un càrrec de responsabilitat aquells dies, per tant, l'estudi que vàrem fer sobre el Sis d'Octubre pateix d'algunes mancances, donada la font històrica que vam fer servir. Les fonts històriques, els testimonis, eren gent de carrer normal, militants de base, que ens explicaven les seves anècdotes molt interessants, les quals es podien anar relacionant i lligant sota la perspectiva de la conjuntura política del moment i mirar-los de donar una interpretació històrica.

Com dèiem, hi havia una sèrie de mancances en fer un treball d'aquesta mena;

una d'elles era aquesta que suara esmentàvem, que no havíem parlat amb cap responsable polític. Llavors, fets que hom explicava com que s'havien repartit les armes, que hi havia una sèrie de consignes per portar aquest aixecament endavant, que circulava un convoi de camions que recollia els voluntaris de la comarca per anar a Barcelona, els trobàvem deslligats; tot l'esdeveniment de com es va muntar, qui ho coordinava, etc., se'ns escapà, no ho hem pogut saber, només podem constatar que hi era. Malauradament, un dirigent important, com en Layret, va morir abans de tornar de l'exili. Es un testimoni que no hem pogut entreviuar.

També ens hem trobat moltes vegades que la memòria falla, perquè, és clar, estem parlant de fets que van tenir lloc fa cinquanta anys. A vegades es confonen les dates: la gent parla del 34 i de cop i volta comença a parlar del 36, perquè ja no se'n recorda bé. Cal separar els dos períodes, això és una feina de l'entrevistador, de l'historiador.

Algunes vegades hi ha persones que no volen parlar, ni del 34 ni del 36, ni de cap any: les seves raons tindran de parlar o no parlar. Potser com que aquells anys van ser molt difícils i el més probable és que en tinguin mals records, se n'estan. La gent normalment no parla de les males experiències. De tota manera, de les persones amb qui vam parlar, vam poder bastir la reconstrucció del que va passar el Sis d'Octubre i els dies immediatament anteriors i posteriors, i a partir d'aquí mirar de treure unes poques conclusions.

Contarem les conclusions principals per acabar i donar pas al col·loqui, que pot ser més interessant, ja que l'estudi del Sis d'Octubre a Mataró ja ha estat publicat i no cal que aquí repetim el mateix.

Parlant amb altres persones posteriorment a la publicació d'aqueix article, ens vàrem assabentar que a Arenys de Munt hi va haver com una trentena de detinguts, i quan van alliberar-los per desembre del 34 o gener del 35, se'ls va fer una gran festa de benvinguda. També parlant amb historiadors de Granollers hem pogut constatar que el mateix que va passar a Mataró va passar a Granollers, i els testimonis que van viure els Fets d'Octubre a Granollers coincideixen en gran manera amb el que diuen els protagonistes dels fets del Sis d'Octubre aquí a Mataró.

Bàsicament les conclusions serien les següents. Vist des de la nostra perspectiva, el Sis d'Octubre sembla una aventura folla, sense sentit, que estava predeterminada al fracàs perquè: què és això d'aixecar-se una gent del poble català, uns pocs partits sense armes, contra tota una estructura estatal! Evidentment, no hi tenien res a fer. Aleshores ens preguntariem nosaltres: és que eren folls els que van fer aquesta feta? Evidentment, cap persona amb dos dits d'enteniment s'embarca en una aventura el resultat de la qual es pot preveure que serà un desastre. I en canvi bé ho van fer.

Això que han dit els historiadors oficials, acadèmics, blasmant sempre els Fets d'Octubre en certa manera o, si no blasmant-los, dient que és una aventura romàntica, idealista, però que no tenia cap futur i que estava destinada al fracàs; la qual co-

sa la podem seguir per articles publicats a la premsa, al diari "Avui" o a la revista "Avenç", per posar només dos exemples a l'abast de tothom.

Voldríem contestar aquestes tesis que corren fins i tot a nivell popular i que alguns estan interessats a mantenir. Recollint alguns dels testimonis presencials dels fets, constatem que si no hagués estat el 34, el triomf electoral del febrer del 36 i el triomf popular, revolucionari del 19 de juliol no s'haurien pas donat. Van ser un precedent. Això va crear les condicions per al triomf del Front Popular.

Segonament, és evident que era una aventura, però en canvi els que ho van fer estaven convençuts que havien de donar el seu testimoniatge, dir prou a la situació d'asfíxia de l'autonomia catalana i defensar-la davant dels atacs centralistes que venien de Madrid. Era una sortida. Sembla que les altres sortides més parlamentàries havien estat barrades, per tant l'únic que quedava era fer un gest, una mica seguint la tradició insurgent, federalista, del segle XIX, i fer aquest pas.

En conclusió, el Sis d'Octubre s'havia de fer, s'havia de donar uns mostra de fermesa davant d'una agressió que estava patint el poble català.

Amb això acabem la nostra intervenció i contestaríem gustosament les preguntes que se'ns volguessin fer.

Josep Xaubet i Vilanova

NOTES

- 1.- XAUBET I VILANOVA, Josep: *Un intent d'història oral: el Sis d'Octubre a Mataró*, a "Fulls del Museu Arxiu de Santa Maria", núm. 20, (juliol 1984).
- 2.- MANTÉ, Marta: *La problemàtica de la 2a. república a través del estudio de una situació concreta: Mataró de los años 30*. Barcelona: Rafael Dalmau, 1977.